

ASOS JOURNAL

The Journal of Academic Social Science

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 4, Sayı: 37, Aralık 2016, s. 643-661

Yayın Gelif Tarihi / Article Arrival Date

21.11.2016

Yayınlanma Tarihi / The Publication Date

22.12.2016

Yrd. Doç. Dr. Hatice KADIOĐLU ATEŐ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü
hatice.kadiogluates@izu.edu.tr

Emine KARKAÇ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü
eminekarkac61@gmail.com

KİTAP ÖZETİ

YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMA GÖRE SINIF YÖNETİMİ

Editörler

Mustafa ÇELİKTEN
Mehmet TEYFUR

Yazarlar

Ali SABANCI
Mehmet TEYFUR
Emine BABAOĞLAN
Mustafa ÇELİKTEN
Adem BAYAR
Meltem YALIN UÇAR
Ayşe KIZILDAĞ
Mehmet Ali HAMEDOĞLU
Çağlar ÇAĞLAR
Salih Paşa MEMİŞOĞLU
Yeliz ÇELİKTEN

KİTAP ÖZETİ YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMA GÖRE SINIF YÖNETİMİ

Öz

"Yapılandırmacı Yaklaşım Göre Sınıf Yönetimi" isimli kitap 238 sayfadan oluşmaktadır. Anı yayıncılık tarafından basılmıştır. Eserin basım yeri Ankara'dır. Eser, 2014 yılında basılmıştır. Ünite 1'de sınıf yönetiminin temelleri anlatılıp yapılandırmacı sınıfın nasıl olması gerektiği vurgulanmıştır. Ünite 2'de yapılandırmacı sınıfta aile ve okul işbirliğinden söz edilerek eğitim ortamı ile aile bağdaştırılmıştır. Ayrıca öğretmen-veli ilişkisinin olumlu yönlerini aktarılmıştır. Ünite 3'te sınıf yönetiminde disiplin ve disiplin modellerine değinilmiştir. Ünite 4'te yapılandırmacı sınıfın yönetim kuralları konusu işlenmiştir. Ünite 5'te sınıf içi istenmeyen davranışların nasıl yönetilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Yapılandırmacı Yaklaşım ve öğrencinin motivasyonu, Ünite 6'da ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Ünite 7'de iletişim konusuna değinilmiştir. Sınıf yönetimini etkileyen etmenler konusu Ünite 8'de işlenmiştir. Yıllık plan, planlı çalışmalar, öğrenciye deneyim kazandırma gibi sınıf ortamında öğrenme-öğretme sürecinin yönetimi konuları Ünite 9'da ele alınmıştır. Son ünite olan Ünite 10'da öğretmen yetiştirme süreci ayrıntılarıyla aktarılmıştır. Kitabın editörleri Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN ve Yrd. Doç. Dr. Mehmet TEYFUR'dur. Yazarlar; Ali Sabancı, Mehmet TEYFUR, Emine BABAOĞLAN, Mustafa ÇELİKTEN, Adem BAYAR, Meltem YALIN UÇAR, Ayşe KIZILDAĞ, Mehmet Ali HAMEDOĞLU, Çağlar ÇAĞLAR, Salih Paşa MEMİŞOĞLU, Yeliz ÇELİKTEN'dir. Eser, eğitim fakültesi programlarındaki sınıf yönetimi derslerinde kullanılabilir bir ders kitabı olarak hazırlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Sınıf Yönetimi, Kitap Özeti, Yapılandırmacı Yaklaşım

BOOK SUMMARY CLASSROOM MANAGEMENT ACCORDING TO THE CONSTRUCTIVIST APPROACH

Abstract

The book titled "Classroom Management According to the Constructivist Approach" consists of 238 pages. It was published by Anı publishing. It was published in 2014. The place of the book's publication is Ankara. The basics of classroom management are explained in Unit 1 and what a constructivist classroom should be is emphasized. The family and school cooperation in the constructivist classroom is mentioned in Unit 2 and the educational environment and family are associated. Moreover, the positive sides of the teacher-parent relationship are transmitted. The discipline and discipline models in the classroom management are mentioned in Unit 3. The subject of the management rules of the constructivist classroom is discussed in Unit 4. How undesired behaviors in the classroom should be managed is emphasized in Unit 5. The constructivist approach and student motivation are discussed in detail in Unit 6. The communication subject is mentioned in Unit 7. The subject of the factors affecting the classroom management is discussed in Unit 8. The management subjects of the educational process in the classroom environment such as annual plan, planned studies, providing experience to the student are explained in Unit 9. The process of training teachers is explained in detail in Unit 10, which is the final unit. The editors of the book are Prof. Mustafa ÇELİKTEN and Asst. Prof. Mehmet TEYFUR. The writers are Ali Sabancı, Mehmet TEYFUR, Emine BABAOĞLAN, Mustafa ÇELİKTEN,

Adem BAYAR, Meltem YALIN UÇAR, Ayşe KIZILDAĞ, Mehmet Ali HAMEDOĞLU, Çağlar ÇAĞLAR, Salih Paşa MEMİŞOĞLU, and Yeliz ÇELİKTEN. This book was prepared as a textbook to be used in the classroom management course in the program of the faculty of education.

Keywords: Classroom Management, Book Summary, Constructivist Approach

ÜNİTE 1

1.1. SINIF YÖNETİMİNİN TEMELLERİ

Sınıf Yönetiminin en önemli özelliği, öğrenme üzerine doğrudan etkili olmasıdır. Bir öğretmene göre "sınıfı nasıl etkili şekilde yönetebilirim?" sorusu sorulmalıdır. Cevap olarak elbette farklı öğretim-öğrenme yöntemleri bulunmaktadır. Davranışçı Felsefenin etkisiyle Türkiye'de 2004-2005 eğitim-öğretim yılından sonra yapılandırmacı yaklaşım benimsenmiştir. Bu yaklaşım sınıfı doğrudan ya da dolaylı etkileyenlere farklı bir bakış açısı getirmiştir.

1.1.1 YÖNETİM KAVRAMLARI

Öncelikle bazı kavramları açıklayalım:

Örgüt: Ortak bir amacı gerçekleştirmek amacıyla insanların bir araya gelmesidir. Kişilerin tek başına yapamadığını, topluluk olarak yapmaları, başarının kapısını da açar. Böylece öğrenciler öğrenerek, öğretmenler ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın desteklediği şekilde amaca ulaşmak ve kişisel olarak maddi, manevi, sosyal ihtiyaçlarını karşılayan örgüt, okul olarak adlandırılır.

Yönetim: Yönetim, amaçlara ulaşmak için kullanılan kaynakların doğru bir şekilde kullanılmasını gerektirir. Verim, plan, organize ve yönlendirerek kontrol etmek.

Yönetimin üç temel özelliği bulunmaktadır. Bunlar:

- 1) Yönetim, süren ve birbiriyle ilişkili olan bir dizi etkinlik ve eylem sürecidir.
- 2) Yönetimin özünde örgütsel amaçlar vardır ve bu amaçların başarılmasına odaklanır.
- 3) Yönetim bu amaçlara insan ve madde kaynaklarını etkili ve verimli bir şekilde kullanarak ulaşır.

Yönetimde yöneticinin asıl görevi, örgüte örgüt amaçlarını gerçekleştirme yönünde yol göstermektedir. Amaca katkı sağlar. Bu amaçtan sapan ya da sorun çıkaran kişileri engeller ve bu davranışları azaltır.

Eğitim Yönetimi: Eğitim yönetimi, eğitim alanına ilişkin politika, karar ve amaçların gerçekleştirilmesi ile ilgilenir.

Okul Yönetimi: Okul, sosyal bir sistemdir. Okulda ilişkiler otorite çerçevesinde olur. Uzmanlığa dayalıdır ve kurum, yönetim, teknik görev ve süreçleri tanımlar. Okul yönetiminde kurallar baş gösterir. Çevre ile yakından etkileşim içerisindedir.

Okulun Örgüt Özellikleri: Okul, formal bir örgüttür. Formal örgütler belirli bir amaç için kurulurlar. Bu amaçlar içerisinde; öğretmen-öğrenci etkinlikleri, bireysel etkinlikler, amaçlar, kurallar, iş bölümü vardır. Okul örgütünün en önemli özelliğinden biri de toplumdaki gelen ve yine topluma gönderilecek insanların olmasıdır. Okul bürokratik bir kurumdur ve özel bir çevreden oluşur. Okulda çeşitli düşünceden insanlar bulunur ve bu düşünceler çatışma barındıran çeşitli değerlerden oluşur.

Sınıf Yönetimi: Sınıf yönetimi öğretimi destekleyerek başarı oranını arttırmaya yöneliktir. Sınıf kuralları belirlenir. Sınıfın düzeni sağlanarak; öğretim ve zaman doğru bir şekilde kullanılır. Böylece sınıfın kontrolü sağlanır. Ayrıca sınıf yönetiminde öğretimde kullanılan etkinlik ve materyaller etkili bir şekilde düzenlenir ve yönetilir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları alan sınıf ortamıdır. Dolayısıyla sınıf yönetimi, öğretmenlerin başlıca ilgi noktasıdır. Sınıf yönetimi üzerine birçok sistematik araştırma yapılmıştır. 1970'te Jajop Kounin tarafından ilk kapsamlı araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada etkili sınıf yönetimi için; davranış öngörüsü, ders sunumlarında konular arası geçişte uygunluk ve zamanlama, kendilerinden beklenen davranışlar konusunda öğrencilerin farkındalık derecesini arttırma, öğrencilerin oturdukları yerlerin öğrenmelerini destekleyici şekilde düzenlenmesi, Kounin'in sınıf yönetimi için dört temel ölçüttür. 1976'da Brophy ve Evertson da Kounin'in araştırmalarını destekleyici araştırmalar yapmıştır. 1980-82'lerde Emmer, Evertson ve Anderson'un önemli bulguları olmuştur. Bu bulgu; etkili bir sınıf yönetimi için okulun başladığı tarihte gecikmeksizin sınıf yönetimi konusundaki kuram ve uygulama boyutundaki bilgilere başvurulması gerektiğidir. Brophy'e göre öğretmenlerin farklı öğrencilerin kendilerine uygun kişisel ve mesleki alanda becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. 1993 yılında Margaret Wang, Geneva Haertel ve Herbert Wallberg tarafından yapılan çalışmada öğrenci başarısı üzerinde 228 faktörde "sınıf yönetimi"nin en önemli etken olduğu bulunmuştur.

Öğretimin etkili olması konusunda öğretmenlerin üç rolü vardır:

1. Öğretmenlerin öğretimsel stratejilere sahip olma ve bu stratejileri kullanma ile ilgili rolleri
2. Öğretmenlerin program desenleme ile ilgili rolleri
3. Öğretmenlerin sınıf yöneticisi rolleridir.

1.1.1.1. Yapılandırmacılık ve Eğitim

Yapılandırmacılık, eğitimcilerin eğitimi anlama biçimini etkilemiş bir bilgi kuramıdır. Yapılandırmacılıkta bilgi, bilen tarafından yapılandırılır ve üretilir. Yapılar kişiye özgüdür. Yapılandırmacılığa göre bilgiyi yapılandırma gereksinimi, kişinin çevresinden etkilenecek yaşadıklarını yapılandırması şeklindedir.

Yapılandırmacılık felsefesi ve temel ilkelerinde, bireyin algılaması için bir çeşit deneyimlerden geçmesi gerekiyor. Örneğin; yedi yaşındaki bir çocuk ilk defa kumsala geldiğinde çıplak ayakla kuma basıp, parmakalarına giren kumlardan rahatsız olarak anne ve babasına şikayette bulunur. Anne ve babası çocuğun ayaklarındaki kumu temizler. Çocuk ikinci adımı attıktan sonra aynı durum tekrarlanır ve "aynı şey oluyor" diye çaresizce şikayet etmeye devam eder. Bu çocuk aynı gün içinde farklı deneyimler yaşar. Çocuğun şikayet nedeni, daha önce deneyimlemediği şeylerin ilk defa başına gelmesidir.

Önceki deneyimlerimizi kendimize özgü yapılandırma özelliğimiz her birimizin çevremizdeki olayları ve olguları düşünmek ve algılamak için kullandığımız paradigmamızı ve düşünme yöntemimizi biçimlendirir. Bu çerçevede yapılandırmacılığın birçok ilkesi vardır.

Birinci ilke; öğrencilere uygun problemler belirleyerek, öğrenciye alacağı eğitimlerin onların hayatında önemli bir yeri olduğunu öğretmek gerekir.

İkinci ilke; öğrenmeyi öncelikli kavramlar üzerine odaklamak, özü keşfetmektir. Burada öğretmen bilgiyi problem, soru şeklinde öğrenciye sunarak, öğrencinin merakını uyandıracaktır.

Üçüncü ilke; öğrencilerin görüşlerini ortaya çıkarmak ve değerlendirmektir. Bu durum öğrencilerin ilgisini çekme, okul deneyimlerini anlamlı kılma ve kişisel farklılıklarını ortaya koymaktır.

Dördüncü ilke; programlama öğrencinin varsayımları ile ilişkilendirmektir. Yani programın bilişsel, sosyal ve duyuşsal öğeleri öğrenciler için daha erişilebilir nitelikte düzenlenmelidir. Böylece öğrencilerin öğrenmesinde önemli derecede bir artış görülecektir.

Beşinci ilke; öğrenmeyi öğrenme ortamında değerlendirmektir ki bu öğrenci için oldukça önemlidir. Bu durumu örnekleyecek olursak; öğretmen sınıfta bir soru sorar. Öğrencilerin "yanlış"

cevaplarını ve "doğru" cevaplarını net bir şekilde reddetmek ya da kabul etmek öğrencinin özgüvenini parçalar. Cevap yanlış olsa bile öğretmen pes etmeyecek ve öğrenciye: "bu şekilde düşünmemiştim, konuyu biraz daha açar mısın?" ya da "bu çok yaratıcı, bu kaniya nasıl vardın?" şeklinde olmalıdır. Öğrenci cesaretlendirilmeli ve desteklendirilmelidir.

Geleneksel Sınıf ile Yapılandırmacı Sınıf Arasındaki Farklılıklar; geleneksel sınıf anlayışında gözde "öğretmen"dir. Yapılandırmacı sınıf anlayışında gözde "öğrenci"dir. Geleneksel sınıflarda program parçadan bütüne kurgulanmıştır. Program katıdır, dersler sadece ders programı ve kitaplardan yürütülür. Öğretmen, öğrencinin zihnini doldurur ve öğrenciler yalnız çalışır.

Yapılandırmacı sınıflarda ise program bütünden parçaya şeklindedir. Öğrenciler soru sorar ve program şekillenir. Yani öğrencilerin yaratıcı fikirleri önceliklidir ve onların görüşleri önemlidir. Öğrencilerin çalışması grup şeklinde olur.

Karizmatik ve iletişimci model öğretmen, başarıyı geleneksel olmayan yollarla sağlar. Ayrıca farklı materyaller kullanarak sadece geçmiş bilgilerle kalmayıp üstüne yenisini koyan ve hedefleri olan yeterli modeli öğretmen vardır. Yansıtma modeli öğretmen de öğrenciyi sadece sınavla değerlendirmez. Sınavın yanında öğrettiklerinin hangi öğrencide ne kadar etki yaptığını gözlemler. Öğretim işinin daha nitelikli ve etkili olmasını sağlar.

Yapılandırmacı öğretmen, öğrencinin problemlerini keşfederek, problem çözme yeteneklerini geliştirir. Farklı öğretimsel stratejiler ortaya koyarak dersin akışını yeniden yapılandırır. Yaratıcı davranır. Öğrencileri sorgulamaya ve düşündürmeye özendirilmelidir. Kontrollü, tasarlanmış materyallerin yanında birincil kaynakları ve ham verileri kullanır. Yapılandırmacı öğretmenin sorumluluğu, öğrencilerin adil ve kendilerini ait hissedebilecekleri doğal bir eğitimsel çevre hazırlamaktır. Dolayısıyla öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğrenci arasındaki etkileşimi duyarlılıkla sağlayarak gerçekleştirir.

1.2. SINIF YÖNETİMİ BOYUTLARI

1. Sınıfın fiziksel düzeninin yönetimi: Öğrencinin oturma planı, öğretmen masasının yerleşimi; grup çalışmaları, bireysel çalışmalar, ilgi ve öğrenme köşelerinin bulunması.
2. Zaman yönetimi: Öğretmenin ders zili çalmadan konuyu tamamlamadaki tutarlılığı, öğrencinin teneffüsü, yoklama, grupsal ödevler gibi şeylerin zamanlama yönetimi iyi yapılmalıdır.
3. Davranış düzenlemeleri: Çocuklar, okula yaşamın çeşitli alanlarında ortaya çıkan sorunlar getirirler. Öğrencilerin ders dışı etkinliğinde personellere çatması gibi aykırı hareketlerde bulunmaları söz konusu olabilir. Öğretmenler bu sorunlara çözüm üretmelidirler. Mesela disiplin ceza olarak anlaşılmamalıdır. Dolayısıyla disiplin, öğrencilerin kendilerini kontrol etmelerini sağlamaya yardımcı olur.
4. Plan-program etkinliklerinin yönetimi: Öğretmenlerin öğrencilerle her gün beş yüz farklı etkileşim gerçekleştirdiği tahmin edilmektedir. Yani bu durum, öğretimin sanıldığından daha güç bir etkinlik olduğunu gösterir. Bunun dışında bir öğrencinin davranışları başka bir öğrencinin davranışını olumsuz bir şekilde etkileyebilir. Bu durumda öğretmenler plan-program etkinliklerini doğru olarak yapmalıdır.
5. Sınıfta ilişki ve iletişimin yönetimi: Etkili iletişim sınıf yönetiminin temelini oluşturur. Öğretmen-öğrenci arasında açık ve dürüst bir iletişim olmalıdır. Her öğrenci bir diğerinden farklıdır. Farklılığa dayalı bir yaklaşım kabul edilmeli ve sergilenmelidir. Öğretmenlerin ve öğrencilerin gereksinimlerini karşılıklı gidermesi gerekmektedir. Bencillik olmamalıdır.

1.2.1. SINIF YÖNETİMİNDE REHBER KURALLAR

Sınıf yönetimine ilişkin dört temel kural vardır. Bunlar:

- Öğrencilerin dikkatini çekme

- Konular arası geçişin ve ders sonlarının planlanması
- Öğrencilerde kendine güven ve yeterlilik duygusunun gelişimi için öğretmenin konu alanına hakim olması.
- Öğrenciyi tanıma (isimlerinin öğrenilmesi ve günlük dilde isimleriyle hitap edilmesi gibi ayrıntılar.)

1.2.3. SINIF YÖNETİMİNDE ÖĞRETMEN DAVRANIŞINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Sınıf yönetiminde öğretmen davranışını etkileyen başlıca faktörleri sıralayacak olursak; öğrencilerin özellikleri ve gereksinimleri, okul ortamı, öğretmenin kişisel geçmişi ve birikimleri ile okulun amaçlarına ilişkin inançlardır. Öğretmen, öğrenciye arkadaş gibi yaklaşmalıdır. Öğrencinin başarısının artması için öğretmenin öğrenciye güven ve inanç aşılması gerekmektedir. Öğrencinin zaman yönetimi becerisi geliştirilmelidir. Aynı şekilde bilinçli okuma becerisinin geliştirilmesi gerekir. Öğretmen, öğrenciye çabanın öneminden bahsetmelidir. Sonuç olarak olumlu değerlendirme yapılabilir.

1960'lardan sonra danışmanlık yaklaşımı, davranışçı yaklaşım ve öğretmen etkililiği araştırması uygulama alanı olmuştur.

ÜNİTE 2

2.1. YAPILANDIRMACI SINIF YÖNETİMİNDE OKUL-AİLE İŞBİRLİĞİ

Çağdaş dünyada yeni tip insanlar da yetişmektedir. Yapılandırmacı öğrenme, var olanlarla yeni olan öğrenmeler arasında bağ kurma ve her yeni bilgiyi var olanlarla bütünleştirme sürecidir. Eğitimde öğretmen-okul kadar ailenin de katkısı çok büyüktür. Yani yapılandırmacı yaklaşımın olmazsa olmazlarından biri de ailedir.

2.2. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIM VE AİLE İLİŞKİSİ

Aile, ilk toplumsallaşma sürecidir. Aile, sürekliliği oluşturan, belirli kuralları olan, topluma göre büyüyen, biyolojik, ekonomik, psikolojik vb. etkileri bulunan toplumsal bir kurumdur. Ailenin yapısal ve işlevsel özellikleri dikkate alınarak; yapısal özellik bakımından aile çeşitleri "geleceksel ve çekirdek aile"; işlevsel özellikleri bakımından da "sağlıklı ve sağlıksız aile" olarak ikiye ayrılır.

İlgisiz ve kayıtsız ailede büyüyen çocuklar öğretmenin dikkatini çekmek için sınıf içinde ve sınıf dışında istenmeyen davranışlar sergilerler. Aşırı koruyucu ailede büyüyen çocuklar kendi kendilerini yönetemez ve sosyal gelişimi zedelenir. Sonuç olarak bu çocuklar "bağımlı kişi" haline gelirler. Bazı kısıtlamalar dışında arzularını diledikleri gibi gerçekleştirmelerine izin veren hoşgörülü bir ailede büyüyen çocuklar, okul ortamında daha az sorunlu davranışlar sergilerler.

Anne babanın tutumları, çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve karakterinin şekillenmesinde büyük bir önem taşımaktadır. Ana, baba ve çocuk üçgeni sevgi temeline dayandırılmalıdır. Ana-baba özdeşim modelidir. Çocuğa nasıl davranılırsa, benzer davranışı geri dönüşümlü olarak çocuktan alabileceklerdir. Ana baba çocuğu dikkate alarak ona güven vermelidir. Çocuğun yetenekli olduğu alanlarda onu desteklemeli ve cesaretlendirmelidir. Bu durum yapılandırmacı yaklaşımda öğrenme ve araştırmaların paylaşılmasıyla kolaylaşan bir grup etkinliğidir.

2.3. YAPILANDIRMACI EĞİTİM ORTAMI VE AİLE İLİŞKİSİ

Yapılandırmacılık, çağdaş ve eğitimsel anlamda öğrenci merkezlidir. Dayatma yoluyla olmamalıdır. Öğrencinin kontrollü, işlemlerle, gevşek yapı ve yüksek etkileşimli eğitimsel uygulamaları anlatır. Yapılandırmacı yaklaşımların uygulandığı okullar etkili okul özelliği gösterir. Bu da

nitelikli öğretmen, öğretmen katılımı ve memnuniyeti, okul yöneticisinin liderlik özelliği ve iletişimi, güçlü okul kültürü, okul yönetiminin pozitif ilişkileri ve yüksek aile katılımı anlamına gelmektedir.

Okul-aile işbirliğinin sağlanması önemli bir durumdur. Bununla birlikte okulun başarısı önemli derecede artış gösterir. Dolayısıyla aileler, öğrencinin eğitiminde okulla birlikte en etkili kurumlardandır. Aile, çocuğun performansını takip ederek, okulla bağlantısını kurarak hem öğretmene yardımcı olur hem de çocuğun başarısına zemin hazırlamaktadır. Ailenin katılımı için gece gündüz okulun hem yetişkinlere hem de öğrencilere açık olması gerekmektedir. Ders dışında sosyal etkinlikler yapılarak ailenin de katılımı sağlanmalıdır.

Yapılandırmacı aile; öğrencilerin ihtiyaçlarının giderilmesi için öğretmene yardımcı olmalıdır. Çocuğunun okuduğu kitapları hayata geçirmesi konusunda, sosyalleşmesi konusunda destek olmalıdır. Ailenin okula aktif olarak katılımının yanı sıra engeller de vardır. Ana-babanın kendi okul yıllarından edindikleri olumsuz deneyimler, ekonomik sıkıntıları, okula zaman ayıramama ve kültürel uyumsuzluklar engel olarak sayılabilir.

Öğrencinin yapılandırmacı öğrenme sürecinin oluşması için her birey, öğrenme sürecinde aktif hale getirilmelidir. Dolayısıyla öğrenci, kendi öğrenmesinden sorumlu olmaktadır.

Öğretmen-aile ilişkisinde belirli stratejiler gelişmektedir. Öğretmenler, velilerle üretken diyaloglar kurabilmelidir. Ayrıca velilerin otorite ve bilgilerine de saygı duymalıdır. Dolayısıyla yapılandırmacı yaklaşımın temel adımları atılmış olur.

2.4. VELİ VE ÖĞRETMEN AÇISINDAN İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Aileler çocuklarının hayata hazırlanmasını isterler. Ailelere göre çocukları hayatlarındaki en önemli insandır. Veliler, öğretmenlerin kendi çocuklarına özel ilgi göstermelerini isterler. Fakat öğretmenler her öğrenciye karşı "adil" davranarak, objektif yaklaşır. Öğretmen-veli iletişiminin doğru başlaması için, öğrencinin merkeze alınması gerekmektedir. Öğretmen, veliyle iyi iletişim kurmalıdır. Okullar başlamadan veya okulun ilk günlerinde "veli toplantısı" düzenlenerek velinin beklentileri dinlenmelidir. Öğretmen, velilerle empati kurarak, öğrenciyi öğrenmenin merkezinde tutmalıdır.

Eğitim-öğretim dönemi başlamadan yapılan toplantı başlangıç olarak öğrenciyi okula iyi bir şekilde hazırlar. Öğretmen yılda en az dört defa bilgi gecesi düzenlemelidir. Velinin okula gelmesi, okulla olan ilişkisi öğrencinin sosyal gelişimi ve akademik performansı ile yakından ilişkilidir. Ana unsur, ailenin eğitime katılmasıdır.

Veliler, çocuklarını hayata hazırlamak için profesyonel destek alarak çocuklarını öğretmenlere emanet ederler. Öğretmenler de velilere aldığı eğitimi uygulamalı ve eğitimin eskisi gibi zorbalıkla olmadığını kavratmalıdır. Eğitimde amaç, öğrencinin korkutulması değildir. Öğrenci, yeteneklerine göre eğitilmelidir. Öğretmenler, ailelerle sürekli iletişim halinde olmalıdır. Ebeveyn, sınıfı uygun olan herhangi bir zamanda ziyaret edebilmelidir. Veli, toplantıda görüşlerini belirterek, çocuklarının temel sorunlarını dile getirmelidir. Veliler sınıf aktivitelerine katılmaya teşvik edilmelidir.

Ebeveynler, iletişim yollarını açık tutmalıdır. Öğretmenle telefon, e-posta gibi bağlantılardan iletişim halinde olmalıdır. Fırsat buldukça okul aktivitelerine katılmalıdırlar. Yapılandırmacı bir sınıfın başarısı her ailenin kendi olanak ve yetenekleri ile katkı sağlamasına bağlıdır.

Veli ve öğretmen arasında bir anlaşmazlık olduğunda her iki taraf da olaya saygı ve sağduyulu olarak yaklaşmalıdır. Öğretmenler, okul politikalarını göz önünde bulundurmalıdır. Veliler problem hakkında öğretmenle doğrudan konuşmalı ve öğretmeni öğrencilerin önünde eleştirmemelidir. Ortada bir anlaşmazlık varsa uygun bir zaman ve yer seçilmelidir.

2.5. OKUL AİLE İŞBİRLİĞİNİ ARTTIRMADA ÖNERİLEN BOYUTLAR

Yapılandırmacı bir okulun başarısı için velilerin okulda aktif bir rol oynamaları sağlanmalıdır. Dolayısıyla okul yönetimi de ailenin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermelidir. Böylece ebeveynlere saygı çerçevesinde sosyal destek verilmelidir. Manevi teşvikler ile uygun ders planı, ulaşım ve yemek gibi uygulamaya yönelik çözümler sunulmalıdır. Aileler ile diyalog kurulmalı, aktif rol oynamaları için eğitilmelidirler. Ailelere çocuklarının okul dışındaki zamanlarını etkili bir şekilde kullanmalarına dair eğitim ve bilgiler verilmelidir.

ÜNİTE 3

3.1. SINIFTA DİSİPLİN VE DİSİPLİN MODELLERİ

Okul, bir askeri kurum değildir. Aynı zamanda bir cezaevi de değildir. Bu yüzden okuldaki disiplin kavramı kurallı davranışı temsil eder. Disiplin olmadan etkili öğretim de olmaz. Disiplin, "cezalarla kontrol etme" anlamını taşımaz. Disiplin cezayla, özellikle fiziksel cezayla aynı anlamda görülmemelidir. Davranışçı model, davranışların sonuçlarını ve getirilerini kontrol edebilen bir yaklaşımdır. Aynı zamanda davranışı izleyen, kontrol altında tutulmasını sağlayan bir yönergedir. Davranışçı yaklaşımda öğrenciyi istenilen davranışı yapmaya yöneltmede kullanılan bazı teknikler vardır. Aralıklı ve oranlı pekiştirme vererek, davranış ödüllendirilebilir. Temel davranış, parçalara ayrılarak kazandırılabilir. Öğrenci, öğretmenin beklediği davranışlarda bulunmadığında öğrenciyi sınıftan bir süreliğine uzaklaştırarak, öğrencinin istemediği bir davranışı ona bıkkınlık verene kadar yaptırılabilir. Fakat davranış değiştirme modeli bazen kalıcı sonuçlar veremeyebilir.

Etkin disiplin modeli, öğrencilerin davranışlarının öğretmen tarafından katı bir şekilde kontrol edildiği sınıflarda bulunmaktan hoşlandıkları varsayımına dayanır. Fakat bu modelin olumsuz yanları öğrencinin utanmasına ve olumsuz sonuçlar sergilemesine yol açar.

Ussal sonuçlar modelinde öğrenciye, kendi davranışlarından kendisinin sorumlu olduğunun öğretilmesi, bu yaklaşımın özünü oluşturmaktadır. Bu durum öğrencinin bağımsızlık yönünü geliştirerek, öğrencinin doğru davranışlar sergilemesini sağlar. Bu yolla öğrenci kendisini sorgular. Bu modelin olumsuz yanı; öğretmenler, öğrencileri harekete geçiren güdülerini belirlemede güçlük yaşarlar.

Psikodinamik modeli çocuk modeli, çocuk merkezli bir disiplin modeli olup, çocuğu anlamının disiplin problemlerini çözümü olduğu görüşüne dayanır. Grup dinamiği modeli, öğretmenin sınıftaki etkisi ve yetkisi ile ve öğretmenlerin sınıfta etkili bir çalışma ortamını nasıl oluşturulacağı ile ilgilidir. Öğretmen uyanık olmalı ve öğrencilere ne olup bittiğini ve "biliyorum, her şeyden haberdarım" etkisi vermelidir.

Kişisel-sosyal gelişim modelinde hedef; bireylerin kendi davranışlarını kendilerinin yönetmeleridir. Öğrenci, kontrol noktası ile kendi davranışlarını yönetme yeteneğini, dışsal kontrolden çok içsel kontrole gereksinim duyar. Çocuklara uygun davranışı seçme seçeneği, gelecekteki sorunların çözebilmeleri için okulda problem çözme olanaklarına sahip olmaları ve bu beceriyi geliştirmeleri gerekmektedir.

Berne ve Harris modeli yani insanlar arası ilişkileri çözümüleme modeli vardır. Bu da ego durumlarıdır. Anne-baba ego durumu bireyi denetler ve yönlendirir. Çocuk ego durumu merak ve yaratıcılık durumunu doğurur. Yetişkin ego durumu ise öğretmenin olduğu durumu yansıtır. Sınıflar arası ilişki ve çözümüleme metodu geliştirir.

Ego durumunu belirleyebilmek için hem sözlü iletişim hem de sözsüz iletişim işaretleri çok iyi değerlendirilmelidir. Genellikle sözlü iletişim kullanılır.

3.2. DÖRT BAKIŞ AÇISI

Çocuk çevresi ile ilişkilerinde kendi yaptığı davranışlarla, ilişki kurmakta olduğu bireyin davranışlarını değerlendirir. Mesela çocuklar yetişkinlere göre çok küçük oldukları için kendi yaptıklarının olumsuz olduğunu değerlendirir. Başka bir bakış açısı ise "benim yaptıklarım yanlış, senin yaptıkların da yanlış" şeklinde olur. Çocuk, uzun süre ailesi tarafından acımasızca davranılırsa "benim yaptıklarım doğru, senin yaptıkların yanlış" anlayışı doğar. Son olarak başarı duygusuna sahip çocuklar "benim yaptıklarım doğru, senin yaptıkların doğru" düşüncesine sahiptir.

İnsanlar arası ilişkileri çözümlenmenin ve okulda öğretme amaçlarından biri de, öğrencilerin "benim yaptıklarım doğru, senin yaptıkların doğru" bakış açısını geliştirmede katkıda bulunmaktadır.

3.3. UYUMLU İLETİŞİM

Öğretmenin söylediği, öğrencinin duruma ilişkin duygularıyla tutarlı olan Haim Ginott uyumlu iletişim metodu, ahenkli ve güvenilir bir sözlü iletişimdir. Bunun için birkaç yol vardır. Öğrenciyi yönlendirin, onun duygularını kabul edin, öğrenciyi etiketlemekten kaçının, onu işbirliğine yönlendirin, iğneleyici sözlerden kaçının ve küçük aksiliklerle karşılaşınca ona kısa ve öz ifadelerle yardımda bulunun. Uyumlu iletişim modeli öğrenci-öğretmen arasında olumlu ilişkileri teşvik ederken; zayıf yön olarak da disiplin açısından kendine özgü bir yaklaşımdır.

Öğretmen etkililiği eğitim modelinde, ödül ve cezanın çocuklar üzerinde olumlu etki yapmadığını savunmaktadır. Öğretmenin iletişim yollarından biri de öğrencinin davranışını, sorunuyla ilgili çözüm aramanın bir parçası olarak görmektir. Mesela öğrenci "sinirliyim" deyince "niçin bu kadar sinirlisin, ne oldu?" gibi sorularla öğrencinin sorunları aydınlığa çıkarılmalıdır.

Öğrencinin olumsuz davranışını değiştirmenin bir diğer yolu da öğrenciyi meşgul edecek bir iş çıkartılmalıdır. Mesela öğrenci haylazlık yapmak istiyorsa, öğretmen öğrenciyi çağırıp kendisine bir konuda yardım etmesini rica edebilir.

Etkin dinleme metodu, öğrencinin ilettiğini doğru anlamayı sağlar. Öğretmen, öğrenciyi onu anladığını gösteren dönüt verir.

Öğretmen kabul edemediği davranışın kendi üzerindeki etkisinden ve onunla ilgili duygularından söz ettiği zaman "ben-iletisi" olur. Mesela "gürültüden rahatsız oldum, sınıftaki didişmelerinize dayanamıyorum" gibi.

Etkili ben-iletisinin üç önemli ölçüsü vardır. Öğrencinin davranışını değiştirme olasılığı yüksektir, öğrenciyi ilgili çok az olumsuz değerlendirme içerir ve iletişimi zedelemeyebilir. Öğretmenler, somut olan davranışların dile getirildiği ben-iletilerinden olumlu sonuç alabilirler. Ben-iletisinde önemli olan, öğrenciyi öğretmenin gözünde kendisinin nerede olduğunu gösteren dürüst ve açık ileti göndermesidir.

Etkili ben-iletişiminin yanı sıra önleyici ben-iletisi metodu vardır. Bu metotta ise ileriki bir zamanda öğrencilerin göstermesi olası olumsuz davranışlarını önceden tahmin ederek önlemeye yöneliktir.

Öğretmen etkililiği eğitimin üstün yanları iyi bir öğretmen-öğrenci ilişkisi geliştirir. Zayıf yanlarından biri de; öğretmenler, öğrenciyi yönetme ve kontrol etme rolünden etkin dinleme rolüne geçerken zorluk yaşayabilirler.

ÜNİTE 4

4.1. YAPILANDIRMACI SINIF YÖNETİM KURALLARI

Günlük yaşantımıza, çevremize baktığımızda bir dizi kurala bağlı yaşadığımızı görebiliriz. Kuralların hangisinin hayatımızda daha iyi olacağını felsefeciler, sosyologlar, eğitimciler tarafın-

dan tartışılmaktadır. Kuralsız bir dünya, kuralsız bir canlı topluluğu ve kuralsız bir ilişki bütünlüğünden söz edilemez.

Kurallar bazı yasal uygulamalarla konulabilir. Kurallar demokratik oldukça, insanlar tarafından önemsenmeleri de kolay olacaktır.

Öğretmenler sınıf yönetiminden sorumludur. Onların karşılaştıkları sorunlar öğretim kademelelerinde ve okul türüne göre farklılık arz etmektedir. Fakat birinci sınıfın ayrı bir önemi vardır. Bu konuda öğretmenler özenli davranmalıdır.

Sınıfta kural "öğrencilere sınıfta hangi davranışın kabul edilebilir, hangi davranışın kabul edilemez olduğunu açıklayan yargı" olarak açıklanır. Okullarda genellikle disiplin, kontrol anlamına gelir. Çocukların kurallarla ilgili en çok önemsedikleri şeyler adalet, eşitlik ve tutarlılıktır.

Sınıf ortamında öğrencilerde ortak davranış; kurallara uyumluluktur. İçerisinde buldukları grupta belli bir norm oluşunca, bireyler bu normları kendi geliştirdikleri doğruların yerine koyarlar. Çocuklar ise gruplarına sadık davranışlarda bulunurlar. Bununla birlikte sosyal etkileşim, pozitif ortam, amaca ulaşmada başarı, doyumluluk gibi etkiler de söz konusudur.

Çocuklar grup dışında bırakılmalıdır. Uyum sağlamaları için belirli toplantılar yapılmalıdır. Herhangi bir problemle karşılaşıldığında problemi çözmek için toplantı düzenlenmelidir.

Çocukların davranışlarının gözlemlenmesi için yapıcı konuşulmalı, sınıfın her yerine hakim olunmalı, her şeyden haberiniz olmalıdır. Etkili bir sınıf yöneticisi olmak için, çocuklar, yapabilecekleri işlere yönlendirilmelidir. Bunun yanında olumlu fiziksel ve psikolojik çevrenin sağlanması, kuralların konulması gibi örnekler de verilebilir.

Sınıf kuralları; gerek öğretmenin gerekse öğrencinin haklarını karşılıklı korur. Böylece iki yönlü fayda sağlanır. Kurallar düzenli olmalıdır. Aynı zamanda hatırlanmayacak düzeyde uzun olmamalıdır. Kurallar bir hareket tarzıdır. Öğretmenin temel görevlerinden biri, öğrencinin kendi sorunlarını kendilerinin bulmasına olanak vermeleridir.

Yapılandırmacı kuramı uygulayan öğretmen, tek kaynak olmaz. Öğrencinin başvurduğu kaynaklardan sadece biri olur. Öğrenciye çeşitli deneyimler kazandırarak; onlara sınıflandırmayı, analiz etmeyi ve yaratıcılığı öğretir. İyi bir öğretmen çeşitli verilerden ve kaynaklardan yararlanır.

Öğretmen, kontrolde aşırıya gitmemelidir. Laut'un sınıf yönetimiyle ilgili üç kuralı vardır:

1. Tutarlı olmak, kolay kurallar koymak ve bunları uygulamak.
2. Belirli bir programı izlemek, plan yapmak, organize etmek, ne yapacağını bilmek.
3. Problemleri önceden engellemek.

Sınıfa girildiğinde sınıfta sıcak ortam veya soğuk ortam olması çok önemlidir. Çocuklar, kendilerini ait hissettikleri ortamda psikolojik olarak olumlu yönde etkilenirler. Uyumlu sınıflarda da başarı ve doyuma ulaşma söz konusu olur.

Etkili sınıf yönetimi, sınıfın fiziksel ortamının düzenlenmesiyle başlar. Yani sınıfta öğrenci sayısı, ışık, ısı, renk, gürültü, ses; akustik, temizlik, görünüm gibi olgular etkilidir.

Kurallar sınıf içi eylemlerin planlanması ve kontrol edilmesinden ibarettir. Kurallar, öğrencinin kendini güvende ve daha rahat hissetmesini sağlar. Kuralların olmadığı sınıflarda öğretmenler sınıfı kontrol edemez ve verimli olamaz. Kuralların yeterince işlenmesi, öğretmenin yetersizliği olarak algılanabilir. Kurallara uyma düzeyi, tutarlı davranmak, model olmak, kuralları sık sık hatırlamak ve yaptırım uygulamak kurallara uyma düzeyini artırır.

Kuralların uygulanması konusunda öğretmenler ve yöneticiler arasında davranış tutarlılığı olmalıdır. Anne ve baba da çocuklarının evdeki öğretmenidir. Dolayısıyla kural bütünlüğünün bozulmaması için okul yönetimi ve ailenin kurallarla ilişkisi de tutarlı ve birbirini destekler nitelikte olmalıdır.

Çocukları övme konusunda bazı anlaşmazlıklar vardır. Mesela çocukları " şahane, fevkalade, harika" gibi ifadelerle övmek, çocuğa başarısının kendinden ziyade başkaları için yapma eğilimi verir. Çocuklar, övülmek yerine daha çok teşvik edilmelidir. Yani ebeveynin kalbinden gelen, içten sözcükleri olmalıdır.

ÜNİTE 5

5.1. SINIF İÇİ İSTENMEYEN (SORUN)DAVRANIŞLARI YÖNETMEK

Donanımlı bir öğretmen sınıfın içinde istenmeyen sorunlara karşı yeterli bilgi beceri ve tecrübeyle sahip olmalıdır. Özyürek'e göre sınıfta meydana gelen istenmeyen davranışların kabul edilebilirliğinin ötesinde olan tüm davranışlar olarak tanımlanmıştır. Charles'in 1991'de öğretmenlerle yaptığı çalışmalara göre sınıfta fiziksel veya sözlü saldırı, kopya çekmek, yalan söylemek, hırsızlık, otoriteye karşı gelmek, izinsiz şekilde yerinden kalkmak, sınıfı dolaşmak, dersi dinlememek gibi istenmeyen davranışlar olabilir. Üstün ve Demirbağ'ın çalışmalarında elde ettikleri sonuca göre öğrencilerin güven duygusunun olması ve geliştirilmesi ile sınıf içi istenmeyen davranışların ortadan kaldırılması ve öğrencilerin akademik başarıları arasında olumlu bir ilişki vardır. Dolayısıyla öğretmenlere düşen görev; öğrencilere özgüvenlerini kazandırma ve geliştirme etkinlikleri yaparak sınıf içi istenmeyen davranışlarla başa çıkabilirler.

Kaliteli bir öğretmen donanımlı olarak sınıfa gelmelidir. Öğretmenler olayları kontrol altına almayı bilmelidir. İstenmeyen davranışlar öğretmenden kaynaklanabilir, öğrenciden kaynaklanabilir, sınıfın fiziksel yapısından kaynaklanabilir, eğitim program ve öğretim yöntemlerinden kaynaklanabilir.

Davranışın ABC kuramında davranış B olarak ve gösterilen davranışın sonucu C olarak ifade edilir. Davranışın sonucu bizi memnun etmiyorsa bu davranışı değiştirmek için davranışların sebeplerini ifade eden A, yani davranışın gösterilme sebeplerini iyi ve derinlemesine irdelemek gerekir.

Sınıf içinde istenmeyen davranışların önlenmesi için hümanist olmak, pazarlık yaklaşımı ile öğrenciyi görmezden gelmek yerine ceza anlayışına gitmek ve davranışların düzeltilmesi anlayışı geliştirilmelidir.

Davranışların düzeltilmesi ile sorun davranışının gözlemlenmesini pekiştireç vererek öğrencinin hoşuna gidebilecek bir uyarıcıyı öğrenciye vermek, istenmeyen bir davranışı söndürme, öğrencilerle yazılı veya sözlü anlaşmalı şekilde yöntemler kullanılabilir.

İstenmeyen davranışlar öğrenme-öğretme ortamını ne olursa olsun yine de tekrarlanıyorsa, öğrencilerle göz teması kurulur, genel-sözel olarak uyarılır, konuyla ilgili öğrenciye soru sorulur, mizahi söylemde bulunulur, doğrudan uyarılır, fiziki müdahale için öğrenci sınıftan uzaklaştırılır. Son olarak cezai yaptırım uygulanır.

Gay 1993 yılındaki çalışmasında belirttiği gibi öğretmenler-öğrenciler arasındaki kültürel farklılıkların bilincinde olmalıdır. Eğitim-öğretim ortamını bu farklılıklara göre düzenlemelidirler. Öğretmenler, öğrencilerini ve ailesel yapılarını çok iyi tanımalıdır. Bu konuda esneklik tanısalar da okulun ve sınıfın amaçlarından tümüyle kopmamalıdır.

ÜNİTE 6

6.1. YAPILANDIRMACI YAKLAŞIMIN ÖĞRENME SÜRECİNDE MOTİVASYONA BAKIŞI

TDK'nın tanımına göre motivasyon, isteklendirme işidir. Davranışçı perspektife göre motivasyon, genellikle ödül ve ceza ile ilgilidir. Bunun yanında hümanistlik, bilişsel ve sosyal öğrenme teorilerine göre motivasyonun tanımlanması, içseldir ve daha çok bireyin düşünceleri ve toplumsal değer sistemi ile ilgilidir.

Yapılandırmacı yaklaşımına göre öğrenci, meraklı ve ilgili şekilde kendine ait bilgiler toplar. Bu durumu öğretmen, öğrencinin motivasyonunu desteklemek için sınıf ortamında öğretilen konu ile dış dünya arasındaki bağlantıyı kurmaya çalışır. Dolayısıyla öğrencinin başarısının, dış dünyadaki başarı ile ilişkilendirmek için kullanır.

Yapılandırmacı motivasyon kapsamında bağlamsal faktörler, öğretmen nitelikleri, sınıfın fiziksel koşulları gibi değişkenler yer almaktadır. Yine öğretmen beklentilerinde; öğretmenin, öğrencinin başarabileceğine olan inancını içeren öğretmen davranış ve tutumlarını kapsar. Son olarak Gizil Teorilerde bireyin erken yaşlardan itibaren iyi, kötü, başarılı, başarısız gibi kavramlar hakkında toplumsal değerlere göre oluşturduğu inançların içselleştirilmesi ve tutum halinde dönüştürülmesi ile ilgilidir.

Öğretmenin, öğrencisinin içsel motivasyonunu olumlu bir şekilde oluşturması için öğrenciyi cesaret vermelidir. Özgüven verilmeli ve motivasyonu kaybedilmemelidir. Grup planlarının ön plana çıkarılması, öğrenciyi sınıfın ve okulun değerli bir üye olmasını hissettirmek gibi öğrenciyi cesaretlendiren davranışlarda bulunmalıdır.

Her bireyin sosyal, kültürel ve biyolojik olan kompleks yapısı, kendisine özgüvendir. Kendisine özgün ve özel olan bu yapıyı öğretmenler, öğrencinin kişisel, eğitsel ve mesleki gelişine katkıda bulunarak geliştirmelidirler. Ancak bu yolla, her birey kendini gerçekleştirimin yolunu açabilir.

ÜNİTE 7

7.1. SINIF İÇİ İLETİŞİM

İletişim türleri öz iletişim, kişiler arası iletişim, örgüt içi iletişim, kitle iletişim olarak dört ana gruba ayrılır.

Öz iletişim, bir insanın düşünmesini, duygulanmasını, kişisel ihtiyaçlarının farkına varmasına, iç gözlem yapmasına, rüya görerek kendi içinde mesajlaşmasına ya da kendisine sorular sorarak bunlara cevaplar üretmesini de iletişim olarak kabul edebiliriz. Dolayısıyla insanın çevresi ile kuracağı iletişim, kendi içinden başlar.

Kişiler arası iletişim genel tanımıyla kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişim olarak tanımlanır. Kişiler arası iletişim sözlü ve sözsüz olarak ayrılmakla beraber; sözlü iletişim dil ve dil ötesi, sözsüz iletişim ise yüz ve beden, bedensel temas, mekan kullanımı, araçlar olarak sıralanabilir.

Örgüt içi iletişimi açıklayacak olursak öncelikle örgütü tanımlamamız gerekmektedir. Örgüt, iş ve işlev bölümü yaparak, bir otorite hiyerarşisi içerisinde ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmiş insanların faaliyetlerinin koordinasyonudur. Dolayısıyla örgütte görev alan kişilerin önceden tanımlanmış bir takım rollere girerek hiyerarşik bir düzen içinde bu rollerin gereğini yerine getirmeye çalıştıkları anlamına gelmektedir.

Kitle iletişimi ise bir takım bilgilerin sembollerin, bir takım hedefler tarafından üretilmesi, geniş topluluklarına iletilmesi ve bu insanlar tarafından süreci olarak açıklayabiliriz.

Kişisel iletişimin yanı sıra, yönetsel iletişim ise, yöneticinin gönderdiği anlamla astını etkilemesi, astın üstüne yanıtlanmasını içeren etkileşim sürecidir. Yazılı iletişim; duygu, düşünce ve isteklerin; seslerin kodlanmasıyla oluşturulan alfabe yardımıyla, kağıt, bilgisayar gibi ortamlara kaydedilmesi yoluyla yapılan iletişimdir. Yazılı iletişim, uzaktan haberleşmede, bilgi ve deneyimleri aktarmada ve zaman içinde biriktirmede daha güvenilir bir yoldur. Yazılı iletişimin dikkatle hazırlanması, daha az yanlış yapılması, okuyanın düşünmesine olanak sağlamasında yeterli olduğunu gösterir. Bir de yetersiz yönleri vardır ki; kişisel temas olmaması, kalıcı olduğu için itiraz edilmemesi, farklı kişilerce farklı anlamlarla ifade edilmesine yol açabilir.

Yazılı iletişimi doğru ve etkili bir biçimde kullanabilmek için mesaj iyi tanınmalı, malzeme gerektiği biçimde şekillendirilmeli, olabildiğince kısa ve net yazılmalı, hatasız gramer kullanmaya dikkat edilmeli, gerçekler anlatılmalı, rakamlar karşılaştırmalı olarak verilmeli, kalıplaşmış sözler en aza indirilmeli, alternatif kelimeler kullanılmalıdır.

İnsanların iletişimi tek başına sözcüklerle sınırlandıramaz. Albert Mehrabian beden, ses ve sözcüklerin iletişimi ne kadar etkilediği konusunda yaptığı bir araştırma sonunda; beden %55, sesin %38, sözcüklerin %7 oranında etkili olduğu sonucuna varmıştır.

İnsanların duygularını anlamak zordur. Bazen içinde oldukları durumu ve ruh halini söylemek istemeyebilirler ya da kendilerini ifade etmekte zorluk çekebilirler. Dolayısıyla ne hissettiklerini öğrenmek için yüz ifadelerine, beden belirtilerine bakarak, duygularını anlamaya çalışırız.

İnsan bedeninin en dikkat çeken yeri yüz, en önemlisi de gözlerdir. Bir insan gözlerinizin içine bakıyorsa ve göz bebekleri büyüyorsa size ilgi duyduğu anlamına gelir. Bunun yanında insan, kendisine yakın bulduğu veya kendi görüşlerine yakın görüş belirten, kişilere doğru başıyla hafifçe yaklaşır ya da tersi durumlarda başıyla hafifçe uzaklaşır. İnsanlar arasındaki yakınlık ve sevgi duyguları dokunma davranışlarıyla dile gelir ve güçlenir. Giyim-kuşam bireyin sözleri ve bedeni kadar; beğenilerini, o anda içinde bulunduğu ruhsal durumu, karşındakilere verdiği önemi ve değeri yansıtır. İnsanın kendisine bakması, kendisine ve çevresine olan saygısının bir göstergesi olarak düşünülmektedir. İnsanlar arası mesafe onlara uzak ya da yakın durarak bir takım mesajlar verilerek belirlenir.

İnsanoğlu sözlü iletişimi yüzyıllardır kullanmaktadır. Sözlü iletişimleri "dil" ve "dil ötesi" olarak ikiye ayırırız. İnsanların karşılıklı konuşmalarını hatta mektuplaşmalarını "dille iletişim" olarak kabul edebiliriz. Dil ile iletişimde kişiler, ürettikleri bilgileri birbirlerine ileterek anlamlandırabilirler. Dil ötesi iletişim, sesin niteliği ile ilgilidir. Sesin tonu, sesin hızı, şiddeti, hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler de dil ötesi iletişim sayılmaktadır.

Sözlü iletişimin yanında bir de dinleme türleri vardır. Görünüşte dinleme, seçerek dinleme ile dinleyicinin kendi ilgilendiği bölümü dinlemek istemesi; saplanmış dinleyicinin söylenenlerden belli bir duygusal anlam çıkarması, savunucu dinleyicinin her söyleneni kendisine yöneltmiş bir saldırı sayması, tuzak kurucu dinleyici ve yüzeysel dinleyici olarak dinleyici çeşitlerini sıralandırabiliriz.

Sen ve ben dilinde sen dili yargılayıcı ve suçlayıcı bir dildir. Ben dili, başkaları hakkında değerlendirme ve yorumlamalarımızı değil, bizim duygu ve yaşantılarımızı açıklar. İyi bir konuşmacı konuşurken görsel davranış, ses, dil ve zihinsel etkinlik ile düşünme ve kavramanın önemini bilir.

İyi bir konuşmacı, konuşma öncesinde kendisini ve konusunu iyi hazırlar. Konuşmaların da tanımlamalara, örneklere, açıklamalara, karşılaştırmalara, kanıtlara, istatistiksel bilgilere, gerekli tekrarlara ve görsel yardımcılara da yer verir. Ayrıca iyi bir konuşmacının gözlem gücü gelişir, bilgi birikimleri vardır, amacına yönelik ve mantıklı bakış açısıyla düşünme yeteneğini geliştirir, konuşma hızını ayarlar, dinleyicisini yakından tanır. Ayrıca dinleyicileri ile yüz yüze iletişim kurar ve kendi kendisinin titiz bir eleştirmenidir.

Dinleyici, bir konuşma sırasında anlamları gözleriyle ve kulaklarıyla alan kişidir. İyi bir dinlemeyi etkileyen faktörler ise konuyu ilginç bulmamak ve konuşmadaki bazı noktalara aşırı duyarlılık göstermektir.

Dinlemek, işitmek değildir. Kulağımızla işitip, zihnimizle dinleriz. Dil, bireyin duygu ve düşüncelerini bir kesime ulaştıran bir program ve rehber sağlar. Dil bir tanımlama ve betimleme aracı olduğu kadar aynı zamanda sınıflandırma ve değerlendirme aracıdır. Algılarımızı, yargılarımızı

ve bilgilerimizi üretebilmemiz için temel etkidir. Ayrıca dil, "gerçeği" örgütlememizi onun hakkında düşünüp anlam verebilmemizi ve düşüncelerimizi iletebilmemizi sağlar.

Dilin değişme nedenleri ait olduğu kültürden kaynaklanır. Kültür değişiyorsa dil de değişir. İletişimde bazı engeller vardır. Öğüt vermek, çözüm getirmek, fikir vermek konuşan kişide zorunluluk, suçluluk, direnç ve isyan yaratabilir. Birini yargılamak, eleştirmek, ad takmak gibi ifadeler takınmak; soru sormak, araştırmak, incelemek gibi tavırlar içinde ön yargı, eleştiri ve zorunlu çözüm bulunur. Tanı koymak, tahlil etmek gibi davranışlar, kişiyi yanlış anlaşılma, yanlış yorumlanmış hissine götürebilir.

İletişimi engelleyen etmenler ise psikolojik, anlam, konum, korunma, alan, uyutma, sınırlama, deneyim, ilgi ve ilgisizliktir. Birine açık bir şekilde ya da üstü kapalı bir şekilde saldırgan davranışlarda bulunulursa, iletişimde savunma ortaya çıkar. Yargılayıcı tutum, savunuculuğu da beraberinde getirir. Tanıtıcı tutumda olan birisi ise karşısındakinin kuşku ve korkularını uyardırmada iletişimde bulunur.

Yapılan araştırmalar, insanlar arası ilişkilerde, ilişkinin olumlu bir biçimde gelişmesini kolaylaştıran tutum ve davranışların anlaşılmasına yardımcı olmuştur. İnsanların en başta gelen ihtiyaçlarından biri karşısındaki kişiyi anlamaktan gelir. Kişi, anlaşılma ister. Önemsenebilir. Dolayısıyla karşımızdaki kişiyi anladığımızı belirten sözler sarf ederek, yüz ifadelerimizle onu anladığımızı belirtirsek, aramızdaki ilişkiyi de geliştirmiş oluruz. Her zaman her yerde ve herkese içimizi açmak, her şeyi anlatmak doğru bir davranış değildir. Bir iletişimin etkili olması için dilin anlaşılır olması gerekmektedir. Kullandığımız simgeler benzer biçimde olması, geri bildirim yapılması önemlidir.

Sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesini engelleyen bir takım etmenler vardır. Psikolojik engeller, kültürel engeller, çevresel engeller, statü ve roller, mesajın yapısı ve yeterliliği ve son olarak geri bildirim yetersizlikleri olarak sıralayabiliriz.

ÜNİTE 8

8.1. SINIF YÖNETİMİNİ ETKİLEYEN ETMENLER

Sınıf yönetimi, çok yönlü ve uzun çabalar isteyen güç bir iştir. Etkili bir sınıf yönetimi becerilerine sahip olmayan öğretmen, işini gereği gibi yapamadığı gibi işinden doyum da sağlayamamaktadır. Bu öğretmenler için öğretim, bir yük hatta bir kabus dönüşebilmektedir.

Belirlenmiş olan eğitim amaçlarının gerçekleştirilmesi için planlama, örgütleme, uygulama ve değerlendirme işlevlerine ilişkin ilke, kavram, kuram, model ve tekniklerin sistematik ve bilinçli olarak uygulanması ile ilgili etkinliklerin tümü olarak tanımlanabilen sınıf yönetimini, çok sayıda etmen doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Sınıf yönetimini doğrudan etkileyen etmenler arasında; öğrenci, öğretmen, sınıf ortamı, aile, okul, akran grupları, eğitim yönetimi, ülkenin genel yönetimi ve dünyadaki diğer gelişmeler olarak sıralanabilir. Sınıfın yapısı önemli bir durumdur. Sınıf kuralları, uygun iletişim formlarını nasıl kullanmamız gerektiği konusuna yer verir. Öğretmen, öğrenci ve ortam, sınıfın yapısının yanında sınıf yönetimini etkileyen unsurlardır.

Öğrenci, sınıf yönetiminin odak noktasıdır. Öğrenci davranışının öğrencinin kişisel özellikleri ile çevrenin etkileşimi sonucu oluşması nedeniyle öğrenciler arasında ekonomik, sosyal ve psikolojik kaynaklı önemli ölçüde farklılıklar bulunmaktadır. Her öğrenci kendine özgü bir varlıktır. Öğrenciye, bir birey olarak davranmayı öğretmek dikkat ve özen gerektiren bir durumdur.

Öğretmen, sınıf yönetiminin en önemli öğesidir. Etkili bir sınıf yöneticisi olan öğretmenden beklenenler:

- Sınıfı eğitim için hazırlaması

- Sınıfın kurallarını öğrencilerle belirlemek
- Kuralları öğrencilere benimsetmek
- Öğretimi düzenleyip sürdürmesi
- Öğrencilerin uygun davranmasını sağlamasıdır.

Öğretmenin mesleğini yerine getireceği hizmet alanı ile ilgili gereken bilgi ve beceriyi kazanması olarak tanımlanabilecek mesleki yeterliliği ile sınıf yönetiminde sergiledikleri davranışlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Düşük yeterlik düzeyi olan öğretmenlerin, öğrencilerinin başarısı konusundaki beklentileri daha düşüktür. Bu öğretmenler, öğrencilerini eleştirir ve hatalarını karşı hoşgörüyü göstermez.

Öğretmenlerde görülen olumsuz yönelişi azaltabilmek ve olumlu yönde değiştirebilmek için; öğretmenlerin sorumluluk alanlarının açıkça belirtilmesi ve bu sorumluluk alanları içerisinde karar alma yetkisinin verilmesi, öğretmenin çevreden gelebilecek ussal olmayan isteklerine karşı korunması, öğrencinin eğitimi için ailelerle sağlıklı işbirliğinin yapılması, öğretmenlerin sınıfta daha katılımcı ve demokratik bir öğrenme ortamı yaratmasına destek olunması, öğretmenler arası karşılıklı mesleki saygınlık olarak sıralanabilir.

Sınıfın eğitim ortamı, sınıfın fiziksel, davranışsal ve öğretim ortamlarının birleşimiyle oluşur. Etkili bir sınıf yönetimi, işlevsel ve iyi düzenlenmiş kurallara bağlıdır. Öğretmenin etkili olabilmesi için sınıftaki iletişim sürecinin iyi olması gerekmektedir.

Öğrencinin akademik başarısını arttırmak ve öğrenciyi etkinliğe yönlendirmek için, öğretmenin sahip olması gereken beceriler, derse olumlu bir şekilde başlamak, öğrencilerden dönüt almak, değerlendirme yapmak, öğrencinin davranışını izlemek, gerekli önlemleri alabilmektir.

Öğrenci, sınıf yönetiminin varlık nedenidir. Sınıftaki öğrencinin davranışını belirleyen iki etmeden biri olan çevre, öğrenci davranışları üzerindeki etkisi nedeniyle sınıf yönetiminde önemsenmesi gereken etmenlerden biridir. Çevre kavramı, öğrenciye ve sınıfa olan etkisi nedeniyle yakın ve uzak çevre olarak sınıflandırılır.

Yakın çevre, öğrencinin oturduğu yer, yetiştiği toplumsal kesim, onun en yakın çevresini oluşturmakta ve aile ile birlikte bu çevre çocuğun toplumsallaşmasına yön vermektedir. Öğrenci ve okul çevresinin kültür yapısı sınıfı etkilemektedir. Bunların etkileri, öğrencilerin aracılığıyla sınıf içine yansımaktadır. Öğretmenin sınıf yöneticisi olarak rolü, bu etkilerin olumlularından yararlanıp, olumsuzlarını önleyebilmektir. Yakın çevrede aile, akran grupları ve okul çevresi yer almaktadır.

Aile yüz yüze ve içten ilişkilerin en yoğun olduğu birincil gruplardandır. Eğitim ailede başlar, kişilik yapısının temel davranışları büyük ölçüde ailede kazanılır. Aile; yapısı, gelir durumu, ana-babanın eğitim düzeyi, aileyi oluşturan birey sayısı, kendisini oluşturan bireyler arasındaki ilişkiler gibi özellikleri ile çocuğun davranışlarında belirleyici rol oynaması nedeniyle sınıf yönetimini etkileyen önemli bir etmen konumundadır.

Okul, demokratik bir yaklaşımla yönetilmelidir. Yönetimin demokratik olması, öğretmen ve öğrencilerin okulla ilgili kararlara katılımının sağlanması hem öğretmen moralini, hem de öğrenci başarısını etkilemektedir.

Akran grupları çocuğun yakın çevresini oluşturan ve onun kişiliğinin oluşumunda önemli rolü bulunan gruplardır. Çocuk, ilköğretimin ilk yıllarında aileye yönelikken giderek akran gruplarına yönelim gösterir. Okul hayatını zorlaştıran ve çocukların psikolojik sağlıklarını etkileyen temel nedenler arasında okuldaki sorunlu akran ilişkileri vardır. Evde ihmal ve istismar edilen çocuk sosyal destek için arkadaşlarına yönelir ve kendisi gibi arkadaşlar ya da kendisini içlerine alabilecek arkadaşlar seçer. Öğretmen, bu tür akran grupları gözlemleyerek, üyeleri, normları,

üyeler arasındaki güç ilişkisini tanımak için çaba göstermelidir. Bu gruplardan etkili bir öğrenme ortamı oluşturmak için bazı etkinlikler yapılmalıdır.

Ülkenin genel yönetimi, genel olarak eğitim sisteminin amaçlarını da belirlemesi nedeniyle eğitim kurumlarını ve doğal olarak bu kurumlar içinde yer alan sınıfları etkilemektedir. Artık internet, televizyon ve video gibi kitle iletişim araçları okulda bilgi kaynakları olarak görülebilmektedir. Bu kaynaklar birer bilgi bombardımanıdır. Bunlar doğrudan öğrenci davranışlarını etkilerken, sınıf yönetimine de katkısı bulunur.

ÜNİTE 9

9.1. SINIF ORTAMINDA ÖĞRENME-ÖĞRETME SÜRECİNİN YÖNETİMİ

İnsanı toplumsal bir varlık yapan ve onu diğer canlılardan ayıran en önemli özelliklerden biri öğrenme yeteneğinin olmasıdır. Doğduğu zaman bilinçli davranışlar göstermeyen insanoğlu, yaşaması için gerekli olan tüm davranışları çevre etkisi ve doğuştan sahip olduğu güçlerinin yardımıyla öğrenir. Öğrenme, bireyin çevresiyle etkileşim kurması sonucu oluştuğu ve bireyin davranışlarında değişiklik meydana getirdiği görüşüncce birleşmektedir.

Birey nesnelere elleyerek, koklayarak, gözleyerek, konuşarak, kitap okuyarak, televizyon seyrederek, çevresiyle etkileşim kurmaktadır. Öğrenme-öğretme sürecinin düzenlenmesinde ilk aşama planlamadır.

İyi bir eğitim planında olması gereken bazı aşamalar vardır. Bunun için bir eğitim planının oluşturulması gerekmektedir. İyi bir eğitim planı öğrencilerin neler öğrenmesi gerektiğini açıklar, öğrendiklerinin nasıl gerçekleştirilmesi gerektiğini gösterir ve eğitim faaliyetlerinin nasıl değerlendirilebileceğini gösterir. Planlı çalışmak verimi artırarak zamanı dengeler. Ayrıca güven verir ve yapılan çalışmaların somut bir şekilde ortaya konulmasını sağlar.

Planlar öğrenci merkezli olmalıdır. Ayrıca planda öğretim programlarına göre konular belirlenir. Eğitim-öğretimin hedeflerine ve öğretim kurumlarının özel amaçlarına uygun olmalıdır. Son olarak her plan belli bir süreyi kapsayacak şekilde olur.

Eğitim-öğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin yapacakları planlar, ünitelendirilmiş yıllık plan ve ders planı olarak düzenleme yaparlar. Ünitelendirilmiş yıllık plan, okul yöneticilerine verilen belli ünitelerin veya konuların hangi aylarda, ne kadar zamanda işlenebileceğini gösteren, duruma göre zümre öğretmenler kurulu ortak olarak hazırlanan planlar bütünüdür.

Ders planı ise bir ders içinde o dersle ilgili eğitim programlarında yer alan ve birbirleriyle ilişkili öğrenci kazanımlarını bir ya da birkaç ders saatinde işlenecek konu örüntüsünü, konuya ilişkin deney, tartışma soruları, proje ve ödevleri, uygulama çalışmalarını, ders araç ve gereçlerini içine alan birinci derecede sorumlu olduğu zümre öğretmenleriyle şube öğretmenlerinin ortak katkısı ile ders öğretmenleri tarafından önceden hazırlanan plandır.

Öğrencinin öğreniminin değerlendirilmesi için ilk olarak üniteler değerlendirilerek, ön öğrenme oluşturulur. İkinci olarak da onun öğrenme süreci ile ilgili duyuşsal giriş özellikleri yani yeni öğrenme ünitelerine güdülenmiş olma derecesidir.

Öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen, öncelikle disiplin sorunlarını çözmelidir. Daha sonra motivasyonu sağlamalı, ders programını hazırlamalı, öğrencilerle iyi anlaşmalı, öğrencilere dersi sevdirecek materyaller hazırlamalı ve yöneticilerle iyi ilişkiler kurmalıdır. Bir öğretmen eleştirileri kabul etmelidir.

Öğrenme-öğretme sürecinde yeni yaklaşımlar keşfedilmiştir. İşbirliğine dayalı öğrenme, yapılandırmacı öğrenme, çoklu zeka kuramı, proje tabanlı öğrenme, sunuş yoluyla öğretim, buluş yoluyla öğretim ve son olarak araştırma-inceleme yoluyla öğretim olarak sıralayabiliriz.

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin küçük gruplar halinde çalışarak birbirlerinin öğrenmesine yardım ederek öğrenmeyi gerçekleştirme sürecidir. İşbirlikçi sınıflar, öğrencilerin gruplar halinde toplanarak etkileşimde buldukları, öğretmenin de grupların arasında dolaşarak gerek sinim duyanlara yardımcı olduğu yerdir.

Yapılandırmacı öğretim modelinde şu aşamalar gerçekleştirilir; problem sunumu, problem durumunun oluşturulması, problemin öğrenciler tarafından incelenmesi, öğrencilerin düşüncelerini aktarmasıdır.

Çoklu zeka kuramının amacı, eğitimde bireylerin neler yapabileceğinin düşünülmesidir. Günümüzde eğitim ve psikoloji alanındaki gelişmelerle klasik testlerin çocukların değerlendirilmesinde yeterli olmayacağı, onların potansiyel yeteneklerinin de ortaya çıkarılması gerektiği görüşü vardır. Gardner'e göre zeka türleri sözel/dilbilimsel zeka, mantıksal/matematikselsel zeka, görsel zeka, müzikal zeka, bedensel/duyu devinimsel zeka ve sosyal zekadır.

Proje tabanlı öğrenme yaklaşımında amaç, konunun derinlemesine araştırılmasıdır. Sunuş yoluyla öğretim, açıklayıcı, yorumlayıcı bir yaklaşımla kavram ve genellemelerin öğrenildiği bir öğretim yaklaşımıdır. Buluş yoluyla öğretim yaklaşımı, belli bir problemle ilgili verileri toplayıp analiz ederek soyutlamalara ulaşmayı sağlayan, öğrenci etkinliğine dayalı, güdüleyici bir öğretim stratejisidir. Son olarak araştırma yoluyla öğretim ise, öğrencilerin sınıf içi etkinliklere dayalı olan problemlerin çözümü için uygulanan bir problem çözme yaklaşımıdır.

ÜNİTE 10

10.1. SINIF YÖNETİMİNDE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SÜRECİ

Ülkelerin eğitim sistemlerinin yenileştirme ve geliştirme çalışmaları arasında öğretmen yetiştirme önemli bir yer tutmaktadır. Örgün eğitim alanında görev yapan ilk öğretmen tipleri "muallimler" ile "müderrislerdir".

Mektep ve medrese öğretmenlerinin genel özellikleri göz önüne alınacak olursa; mekteplerde ezberletmeye, medreselerde not tutturmaya, eski kitapları şerh etmeye dayanan bir öğretim vardı. Mekteplerde genelde dayak ve disiplin üzerine bir eğitim vardır. Medreselerde ise saygıya dayalı, ders geçme sisteminin uygulandığı bir yöntem söz konusuydu. Tanzimat fermanıyla birlikte II. Mahmut ilköğretimi zorunlu ve parasız hale getirdi. Ayrıca II. Mahmut döneminde ilkokulların üzerine orta dereceli okul açılmasına karar verilmiştir. Rüştüyelerin özelliği, medrese tipinde bir okul olmaması, dünya işlerine, hayata yönelik bir okul olmasıdır. 16 Mart 1848'de İstanbul'da ortaöğretimin ilk kademesi durumunda bulunan ve zorunlu hale getirilen rüştüye mekteplerine öğretmen yetiştirmek amacıyla ilk "Darülmuallimin" açılmıştır.

Cumhuriyetten sonra, 3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ülkede yüz yıllardır devam eden ve modern okulların yanında yer alan geleneksel eğitim kurumlarına son vererek, Milli Eğitim Bakanlığı'nın sorumluluğu altında laik bir eğitim sistemi kurulmuştur. 1940'lı yıllarda öğrenci sayıları azken arttırılmaya çalışılır. Bunu yaparken amaç öğretmenlerin kalitesi yükseltilmeye çalışılmıştır. 30'lu yıllarda ortaokul mezunları doğrudan mesleki devreye alınıp yetiştirildikten sonra öğretmen olurlardı. İlkokul öğretmenleri il özel idarelerinden cılız bütçelerden maaş alırdı. Fakat öğretmenlerin bütçe durumu eğitimi de etkilemiştir. 1973 tarihinde Milli Eğitim Temel Kanunu, "öğretmenlik, devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir" hükmüyle her kademedeki öğretmenin yükseköğretim görmesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu kanun ile 1986'dan önceki öğretmenlere -130 bin civarında öğretmen- Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi tarafından 2 yıl süreli eğitim ön lisans programı başlatılmıştır.

Öğretmen yetiştiren okullar, 1982 yılında çıkarılan 41 sayılı KHK ile "Eğitim Yüksek Okulu" adıyla üniversitelere devredilmiş, daha sonra 1989-1990 yılında bu okulların süresi 4 yıla çıkarılmıştır. Yani öğretmen yetiştiren kurumlar artık MEB bünyesinden çıkmış ve YÖK'e bağlanmıştır. Eğitim fakültelerinden mezun olan adaylar, KPSS'de aldıkları nota göre MEB'in belirlediği kontenjan dahilinde öğretmenler mesleğe alınmaktaydılar. Bu durum öğretmenlerin 70'li yıllara göre daha kaliteli olması anlamına gelmektedir.

1998 yılından itibaren ilkokul sekiz yıllık zorunlu ilköğretim uygulamasına geçirilir. Dolayısıyla öğretmen açığı artmaktadır. Çözüm olarak ilk ve ortaöğretim kurumlarında ihtiyaç duyulacak öğretmenlerin yetiştirilmesi amacıyla MEB ve YÖK'ün işbirliğinde, öğretmen yetiştirme programları yeniden düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle birlikte YÖK; her eğitim fakültesinden, bünyesinde sınıf öğretmeni yetiştirme programı açılmasını ister. Bu bölümler: Matematik, Türkçe, Sosyal Bilgiler vb. bölümlerin kaldırılarak yerine matematik öğretimi, Türkçe öğretimi, sosyal bilgiler öğretimi gibi bölümlerin açılmasını ister. Eğitimin, fen ve edebiyat fakültesi gibi gerçek işlevlerine çekilmesi istenmektedir. Fakat bu müdahale, kendilerini eğitimci olmaktan çok alan uzmanı olarak gören akademik kadrolar tarafından soğuk bir tepkiyle karşılanır. YÖK bu uygulama nedeniyle anti-demokratik, dayatmacı olmakla suçlanır. Bir yandan sertifika programları ve gece bölümleri fakültelere ciddi maddi imkanlar sunmaktaydı. 2000 yılından sonra YÖK sertifika programlarına öncelikle kısıtlama getirip, daha sonra da bu uygulamaya son vermiştir. Dolayısıyla okul öncesi ve ilköğretim öğretmenleri lisans düzeyinde yeniden düzenlenir. Bu düzenlemeyle birlikte eğitim fakültelerinde matematik, Türkçe gibi bölümler; ilköğretim matematik, Türkçe, fen bilgisi, sosyal bilgiler, İngilizce, Almanca, Fransızca, resim, müzik öğretmenlikleri, beden eğitimi ve spor öğretmenliği, bilgisayar ve öğretim teknolojileri öğretmenliği, okul öncesi ve sınıf öğretmenlikleri şeklinde 16 program şeklinde düzenlenmiştir. Yeni düzenleme eğitim fakültelerinin gerçek anlamda öğretmen yetiştiren kurumlar olarak uzmanlaşmaları yolunda atılmış önemli bir adımdır. Fakat yeni uygulama ile ciddi bir kimlik değişikliği yaratılmıştır. Mesela Türkçe bölümünün ismi Türkçe öğretimi, dersin ismi de Türkçe dersi öğretimi olmasına rağmen; uygulanan programları da, okutulan içerik de temelde aynı olur ve okutan kadrolar da aynıdır.

10.2. 2006 ÖĞRETMEN YETİŞTİRME PROGRAMLARINDAKİ BAŞLICA YENİLİKLER

1998-1999 öğretim yılından itibaren uygulanan öğretmen yetiştirme programları dokuz yıllık bir uygulama süresine sahip olmasına rağmen bu süreçte bazı problemler yaşanmıştır. Dolayısıyla bazı değişiklikler yapılmıştır. Programlar oransal olarak %50-60 alan bilgisi ve becerileri, %25-30 öğretmenlik meslek bilgisi ve becerileri, %15-20 genel kültür derslerini içermektedir. 2006 uygulamasıyla yenilikler getirilmiştir. Öğretmen adayı yeni uygulama ile kendi alanında daha derinlemesine eğitim görmeye başlamıştır. Seçmeli ders olanağı arttırılmıştır. Seçmeli ders ile öğretmenler sadece kendi alanında değil, başka alanlarda da bilgi sahibi olabilmektedir. Öğretmen adaylarına; birleştirilmiş sınıflarda, köylerde ve YİBO'larda okul uygulaması yapabilme fırsatı verilmektedir. Yeni programların en önemli özelliklerinden biri de genel kültür derslerinin oranlarının arttırılmasıdır. Öğretmen adaylarına eğitim felsefesi, tarihi ve sosyolojisi dersleri verilerek geçmiş hatalar düzeltilmiştir. Öğretmen yetiştirme programlarına "Topluma Hizmet Uygulamaları" adlı yeni bir ders konulmuştur. Meslek bilgisi dersleri yıllara dağıtılarak beş yıllık birleştirilmiş eğitime geçilmiştir. Pedagojik formasyon alanında bazı dersler programa eklenirken bazıları kaldırılmıştır. Programdan kaldırılan dersler; konu alanı ders kitabı inceleme dersi, öğretmenlik mesleğine giriş, gelişim ve öğrenme, öğretimde planlama ve değerlendirme

dersleridir. Programa eklenen dersler ise: Eğitim bilimine giriş, Eğitim psikolojisi, Türk eğitim tarihi, Ölçme ve değerlendirme, Özel eğitim, Özel öğretim yöntemleri, Türk eğitim sistemi ve okul yönetimidir. Bir de derslerin I. ve II. dönemlerde bazı derslerin verilmiş dönemleri değişmiştir. Bütünleştirilmiş ders uygulaması olarak tanımlanabilen ve işleniş esnasında büyük problemler yaşanan öğretimde planlama ve değerlendirme (ÖPD) dersi ile gelişim öğrenme derslerinde bazı düzenlemeler de yapılmıştır. Ayrıca, fen-edebiyat fakültesi mezunlarının ortaöğretim alan öğretmeni olabilmeleri için uygulanan tezsiz yüksek lisans programı 2010-2011 öğretim yılından itibaren kaldırılması ve bunun yerine iki yarıyılık pedagojik formasyon eğitimi verilmesi kararlaştırılmıştır.

10.3. TÜRKİYE'DE ÖĞRETMEN YETİŞTİRME

Öğretmen; kalkınmanın ilk şartıdır ve ilk araçtır. Son yıllarda ülkelerde öğretmen eğitimlerine önem verilmiş ve bunun amacı da daha iyi eğitim ve daha kaliteli öğretmenler yetiştirmektir. Türkiye'de ilk sistemli öğretmen yetiştirme çalışmaları 1847'de "Darü'l Muallimin" açılmasıyla görülmüştür. Cumhuriyet döneminde köy enstitüleri kurulmuştur. 1973'ten sonra ilköğretim öğretmeni yetiştirmek için iki yıllık eğitim enstitülerinde eğitime devam edilmiştir. 1982'de adı eğitim yüksekokulu olarak değiştirilen iki yıllık eğitim enstitülerinin süresi dört yıla çıkarılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerin yetiştirilmesinde programın amacı 0-6 yaş çocukların eğitimini üstlenecek öğretmen yetiştirmektir. Lisansta gördüğü eğitimlerde çocuk psikolojisi, çocuk gelişimi ve eğitimi derslerini alarak; pedagojik formasyon dersleri ve anaokulunda uygulamalı faaliyetlerde bulunurlar.

10.4. EĞİTİME ERİŞİM

Son yıllarda okul öncesi eğitim yaygın hale getirilmiş ve 5 yaş zorunluluğu getirilip, okullaşma oranı %40'ı bulmuştur. Kız çocukları "Haydi Kızlar Okula!" sloganıyla okullu olmuştur. Özel eğitime özel bir destek verilmiştir. Özel eğitime muhtaç çocukların ücretsiz olarak okullara taşınması uygulaması da başlatılmıştır. Kırsal kesimde yaşayan çocukların okuması için yatılı okullar ve taşınabilir eğitim imkanları geliştirilmiştir. Nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde yatılı bölge okulları kurularak YİBO'lar açılmıştır. 2003-2004 eğitim-öğretim yılından itibaren ücretsiz ders kitapları dağıtılmaya başlanmıştır. Çocukların okula gönderilmesi için annelere şartlı nakit transferi yapılmıştır.

SONUÇ

Ülkemizde öğretmen yetiştirme üzerine yaşanan problemler 19. yüzyıldan beridir varlığını devam ettirmektedir. Öğretmen yetiştirme sorumluluğunun üniversitelere devredilmesi, öğretmen yetiştirmenin bir uzmanlık haline gelmesi sağlanmıştır. 1847'den itibaren birçok değişiklikler yapılarak erkek okulundan kız okuluna, köy enstitüsünden ilköğretim okulları ve ilköğretim öğretmeni yetiştirme işinin 2 yıllık enstitülerden 4 yıllık fakültele devredilmiş olması eğitim alanında büyük değişikliklerin yapıldığına işarettir. Daha kaliteli öğretmenler yetiştirmek esas alınmıştır. YÖK geliştirmiş olduğu uygulamalarla kontenjan artırılması üzerine yoğunlaşmıştır. MEB öğretmen adaylarının seçiminde KPSS puanını esas almıştır.